

दुष्काळी परिस्थितीत काय करावे आणि काय करू नये

काय करावे

- अद्यवत चेतावणी आणि सूचनांसाठी रेडिओ ऐका, टीव्ही पहा आणि वर्तमान पत्र वाचा.
- पाऊसाचे पाणी साठवून ठेवण्याची व्यवस्था करावी व ह्याची सवय असू ध्यावी.
- पावसाळ्या पूर्वी स्थानिक जलकुंभाची दुरुस्ती करून नवीन करावी.
- भूगर्भातील पाण्याचा स्तर वाढवण्यासाठी खोलखड्डे खोदल्याने मदत होवू शकते.
- जलसंधारण कार्यक्रमात भाग घ्या.
- घरगुती वापरासाठी वापरलेल्या पाण्याचा वापर पुन्हा झाडांना ,रोपट्यांना देण्यासाठी करावा.
- आंघोळीसाठी शॉवरऐवजी बादली वापरा.
- घराची फर्शी (फ्लोरींग) स्वच्छ करण्यासाठी वाढत्या पाण्याचा वापर न करता ओल्या कपड्याने पुसून घ्या.
- फ्लशिंग साठी कमी पाण्याची गरज असलेल्या शौचालयांची रचना करा.
- गळती रोखण्या साठी नियमित पाणी टाकी, नळ इ. नियमित तपासा.
- शक्य तितक्या पाण्याचा वापर शक्य तितका पुन्हा-पुन्हा करा.
- जीवनशैली मध्ये जलसंधारण पद्धतींना अनुकूल करा. आपल्या कडे जरी खासगी विहीर असली तरी (भूजल पातळी दुष्काळाने सुद्धा प्रभावित होते), पाण्याच्या वापरावरील राज्य आणि स्थानिक प्रतिबंधांचे सर्व अनुसरण करा.
- सुबाबुळ, सीमेरुबा, कॅसुरिना आणि नीलगिरी आदी वृक्षा ची लागवड करून वनीकरण ला प्रोत्साहित करणे.
- जेट्रोफा आणि पॉगोमियासारख्या बायोडीझल वृक्षारोपणांना प्रोत्साहन करावे.

काय करू नये

- पाणी अजिबात वाया घालवू नका.
- झाडे आणि जंगले तोडू नका.
- छप्परांवर गोळा केलेले पाऊसाचे पाणी वाया घालवू नका
- तलाव, विहीर, पाण्याच्या टाक्या इ. पारंपारिक पाण्याचे स्रोत ची अव्यवस्था करू नका.
- ब्रशिंग, शेव्हिंग, भांडीधुणे, कपडे धुणे इ. दरम्यान वाहणारे पाणी वापरू नका.
- कोणत्याही घरगुती कामासाठी ज्या नळाला हॅडल असतात त्याचा वापर टाळा.

दुष्काळी परिस्थिती दरम्यान कृषी क्षेत्रात काय करावे आणि काय करू नये

काय करावे

- पावसाच्या पाण्याची साठवण करा. शेतातील तलाव, सामुदायिक टाक्या, पाणलोट आणि तलाव यासारख्या पाण्याची साठवण करण्याच्या पद्धती, दुष्काळी परिस्थितीत उपयोगी सिद्ध होऊ शकतात.
- पावसाळ्या पूर्वी स्थानिक जलकुंभाची दुरुस्ती करा.
- दुष्काळ प्रतिरोधक / कमी पाण्यावर येणारे पिकाचे / झाडांचे वाण निवडा.
- दुष्काळ-सहनशील गवत, झुडपे, झाडे इ. लागवड करावी ज्याची जमिनीची धुप बचाव करण्यासाठी मदत होवू शकते.
- सिंचनासाठी ठिबक / शिंपडणे (स्प्रे) सिंचन पद्धत वापरावी. पिकांना सायंकाळी पाणी द्यावे.
- जलसंधारण उपाय योजना करा.
- उपलब्ध जलसंपत्तीतच सिंचन सुविधांची व्यवस्था करा.
- पाण्याचा तोटा टाळण्यासाठी, शेतातून तण काढा त्या तणाचा वापर मल्लिचिंगसाठी केला जाऊ शकतो त्यामुळे मातीचा ओलावा टिकून राहिल.
- पाण्याचे नुकसान टाळा माती तयार करण्यासाठी होईंग किंवा आंतर सांस्कृतिक कार्य सुरू करा . मातीत ओलावा वाचवण्यासाठी धूळ तणाचा वापर ओले गवत, तण काढून आणि माती पृष्ठभाग खंडित करण्यासाठी कवच.
- जर पाऊसाळा सुरू होण्यास विलंब असेल किंवा काही दिवस पाऊस नसेल तर योग्य

- पीकांची निवड करून एक आकस्मिक योजना तयार करावी.
- दुष्काळग्रस्त भागात अल्पकालावधी सह आणि तुलनेने थोडे से पाणी आवश्यक असलेल्या पीकांना तसेच पिक पद्धतीना प्रोत्साहित करणे आवश्यक आहे अशा परिस्थितीत; कमी कालावधी च्या वाणांसह बियाण्याची उपलब्धता व्यवस्थित करा.
- त्वरीत वितरणासाठी आगाऊ दर्जेदार बियाणे साठवण्याची व्यवस्था करा.
- सुबाभूल, सीमारुबा, कॅसुरिना आणि नीलगिरी इत्यादि झाडांची लागवड करून वनीकरण प्रोत्साहित करा. शेतकरी मलचिंग, तणनियंत्रण, आंतरपिक पद्धतीचा वापर करू शकतात.
- दर्जेदार चारा व गुरांची छावणी यांची उपलब्धता सुनिश्चित करावी.
- शेतकऱ्यांना पीक विमा काढण्यास प्रोत्साहित करा.
- नत्रयुक्त खतांचा आणि सूक्ष्मपोषक द्रवांचावापर दुष्काळ परिस्थितीत पिकांची कार्य क्षमता वाढवते.
- कोरड्या हवामानाच्या दिवसात किंवा दुष्काळ परिस्थितीत नायट्रोजन खतांचा आणि सूक्ष्म पोषक द्रव्यांची फवारणी पिकाच्या सहनशक्तीस संरक्षण आणि सुधारित करते.
- कापूस सारख्या विस्तृत पंक्ती मध्ये रोपाची सिंचन घ्या.
- जमिनीतील बाष्पीभवन टाळण्यासाठी रोपांची संख्या कमी करा.
- बाष्प उत्सर्जन कमी करणारे कॅओलीन (६%) सायकोसेला (०.०३ %) फिनायल मरक्युरीक असिड (PMA) आवश्यकते नुसार यांचा वापर करावा.
- रासायनिक खताचा वापर कमी करा किंवा त्याचा वापर नंतर करू शकता.
- शेत समतल करणे, बांधणे, खंदक करणे, उताराला आडवे खोदणे आणि नांगरणी यासारख्या पद्धती ज्यामुळे पाण्याची व जमिनीचे धूप होण्याचे किंवा वाहून जाण्याचे थांबते.

काय करू नये

- ऊसा सारखी जास्त पाणी लागणारी पिके / बियाणांचा वापर करू नये. सकाळच्या वेळी पिकांना सिंचन करू नका.

